

BERLİN'DE YAYIN YAPAN TD1 KANALINDA "FİNANS DÜNYASI" ADLI PROGRAMDA 21 NİSAN 2005 TARİHİNDE YAYIMLANAN YENİ TÜRK LİRASI KONULU PROGRAMDA YER ALAN SORU VE CEVAPLAR

1. Yeni para biriminin ismi neden "Yeni Türk Lirası" olarak belirlenmiştir?

Yeni para birimimizin ismi belirlenirken; geleneksel olarak kullanılan, Cumhuriyet döneminin yegane para birimi olan ve uluslararası piyasalarda da ülkemiz ile özdeşleşmiş olan "Lira" ibaresi aynen muhafaza edilmiştir.

Parasından sıfır atan diğer ülke uygulamalarında da genellikle ulusal para birimlerinin başına "Yeni" ibaresinin getirildiği, diğer taraftan, hiper-enflasyon nedeniyle parasından birçok kere sıfır atmak zorunda kalan ülkelerde ise, yeni para birimlerine geçilirken para birimleri arasında karışıklığa neden olmamak için farklı isimlerin kullanıldığı görülmüştür.

Ancak, ülkemizde ekonomik istikrarın devamlılığı ile birlikte uzun dönemde paramızdan tekrar sıfır atılması gerekmeyeceğinden, para birimimizin başına "Yeni" ibaresi konulmuş ve farklı bir ismin kullanılmasına ihtiyaç duyulmamıştır.

2. Paradan neden sıfır atılmıştır? Paramızdan sıfır atılmasının faydaları nelerdir?

Bilindiği gibi, ülkemizde 1970'lerde başlayan yüksek enflasyon, bazı ekonomik değerlerin milyarlarla, trilyonlarla ve hatta katrilyonlarla ifade edilmesine neden olmuştur. Bu süreçte ekonominin nakit ihtiyacı ise 1981 yılından bu yana ortalama her 2 yılda bir defa tedavüle çıkarılan üst değerde yeni banknotlarla karşılanmıştır.

Bunun sonucunda gelinen noktada, dünyanın en büyük kupürlü banknotunun (20.000.000 TL) sadece ülkemizde kullanılmakta olması paramızın itibarını olumsuz yönde etkilemiştir.

Diğer taraftan, bol sıfırlı rakamlar başta kasa işlemlerinde olmak üzere, muhasebe ve istatistik kayıtlarında, bilgi işlem programlarında ve ödeme sistemlerinde, fiyat etiketlemelerinden, benzin pompaları ve

taksimetreler kadar günlük hayatın birçok alanında da sorunlar yaratmıştır.

Bu nedenle, paramızdan 6 sıfır atılması hem psikolojik hem teknik bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır.

Paramızdan sıfırların atılması ile birlikte;

- Bol sıfırlı rakamların yarattığı teknik ve operasyonel sorunlar aşılmış,
- Enflasyonun kalıcı bir biçimde tek haneli rakamlara düşürülmesindeki kararlılık daha iyi anlaşılmış,
- YTL olarak üst değerli 2 büyük kupür daha çıkarılarak istikrar ortamında uzun süre kupür kompozisyonunda değişiklik yapılmasına gerek kalmamış,
- Enflasyonun tek haneli rakamlara düşürülmesiyle birlikte paramızın itibarı yükselmiş,
- Madeni para kullanım alışkanlığı artmış, Kuruş'la işlem yapma dönemine geri dönülmüş,
- TCMB ve bankacılık sektörünün nakit işlem yoğunluğu ve maliyetleri azalmış,
- Kayıt ve işlemlerde sadelik, parasal tutarların ifadesinde pratik yararlar sağlanmıştır.

3. YTL ve TL arasındaki değişim oranı nedir?

1 Ocak 2005 tarihinden itibaren, 1 milyon Türk Lirası (1.000.000 TL) 1 Yeni Türk Lirası (1 YTL) na eşittir.

1.000.000 TL = 1 YTL ve 1 YTL = 100 YKr

Diğer bir ifadeyle, paramızdan 6 sıfır atılmıştır. Yani, 20.000.000 Türk Lirası ile "20 Yeni Türk Lirası" aynı satın alma gücüne sahiptir.

4. Halen kullanılan TL banknot ve madeni paralar ne zamana kadar geçerlidir ve YTL'ye nasıl dönüştürülmektedir?

Halen kullandığımız Türk Lirası banknot ve madeni paralar 2005 yılının sonuna kadar geçerlidir. 2005 yılında -1 yıl boyunca- hem Türk Lirası hem de Yeni Türk Lirası banknot ve madeni paralar birlikte tedavül

edecek, Türk Lirası banknot ve madeni paralar 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren tedavülden kaldırılacaktır.

Türk Lirası banknotlar 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren 10 yıl boyunca (zaman aşımı süresince) Merkez Bankası, Merkez Bankası Şubesi bulunmayan yerlerde T.C. Ziraat Bankası tarafından değiştirilecektir. Türk Lirası madeni paralar ise, 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren 1 yıl boyunca, Merkez Bankası ve T.C. Ziraat Bankası tarafından kabul edilecektir.

Vatandaşlarımızın TL banknot ve madeni paraları 2005 yılında diledikleri zaman ve rahatlıkla yeni paralara dönüştürebilmesi için 1 yıllık birlikte tedavül süresi öngörülmüştür. Dolayısıyla, bu değişim için acele edilmesine gerek yoktur. Para değişimi, işlemlerin doğal akışı içinde gerçekleşmektedir.

5. Mevcut banknotlarda ne tür güvenlik özellikleri bulunmaktadır?

Banknotlarda bulunan güvenlik özellikleri, halka ve profesyonellere yönelik özellikler olmak üzere iki gruba ayrılıyor. Aşağıda 100 YTL'lik banknotlarda bulunan güvenlik özellikleri yer almaktadır.

I- Halka Yönelik Güvenlik Özellikleri

1- **Kabartma Baskı:** Banknotun ön yüzündeki Atatürk portresi, alt kenardaki bant, mavi-yeşil motif, "TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI" ve "TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BANKNOT MATBAASI" ibareleri ile banknotun nominal değerini gösteren sayı ve yazılar kabartma olarak basılıdır ve parmakla dokunulduğunda hissedilir.

2- **Renk Değiştiren Mürekkep:** Banknotun ön yüzündeki Atatürk'ün portresinin sağ tarafındaki alanda banknota değişik açılardan bakıldığında altın sarısından yeşile doğru renk değiştiren özel mürekkeple basılmış bir motif bulunmaktadır.

3- **Emniyet Şeridi:** Banknotun arka yüzünde kesik gümüşü çizgilerden oluşan pencereli emniyet şeridi yer almakta olup, üzerinde her iki taraftan okunabilen "TCMB" harfleri tekrarlanarak mini yazılıdır. Banknot ışığa tutulduğunda emniyet şeridi düz bir hat şeklinde görülmektedir.

4- **Gizli Görüntü:** Banknotun ön yüzü yatay konumda göz hizasında ışığa doğru tutulduğunda sağ alt tarafındaki mavi-yeşil giyoş motifin ortasında, "TC" harfleri görülmektedir.

5- **Filigran:** Banknotun ön yüzünün sol tarafında, banknot ışığa tutulduğunda her iki yüzden de görülebilen, ön yüzdeki Atatürk

portresinin daha küçüğünden ve "100" sayısından oluşan filigran yer almaktadır.

6- **Bütünleşik Görüntü:** Banknotun ön yüzünün sol üst kenarındaki 100 sayısının sol alt tarafında, banknota her iki yüzden ışığa tutularak bakıldığında, arka yüzdeki bölümle birbirini tamamlayan "TC" harfleri bulunmaktadır.

II- Profesyonelele Yönelik Güvenlik Özellikleri

1- **Mikro Yazı:** Banknotun ön yüzündeki "100" sayılarının içinde "YÜZYTL" ve alt kenardaki mavi-yeşil giyoş bandın altında "TCMB" harfleri mikro yazılıdır ve büyüteçle okunabilir.

2- **Kılcal Lifler:** Banknot kağıdının içinde ultraviyole ışık altında mavi ve kırmızı yansıma veren kılcal lifler bulunmaktadır.

3- **Özel Flüoresan Mürekkep:** Banknotun ön yüzünde Atatürk portresinin bulunduğu alanda özel mürekkeple basılı, ultraviyole ışık altında kırmızı yansıma veren 8 adet meşale motifi ile Atatürk'ün imzası görülmektedir.

4- **Özel Baskı Seri ve Sıra Numaraları:** Ultraviyole ışık altında banknotun arka yüzünün sol üst tarafında kırmızı baskılı olan seri sıra numarası flüoresan kırmızı, sağ alt tarafında siyah baskılı olan seri sıra numarası ise sarımsı yeşil yansıma vermektedir.

5- **Banknot Kağıdı:** Ultraviyole ışık altında parlamayan % 100 pamuktan yapılmış özel banknot kağıdıdır.

Tüm kupürlerin güvenlik özelliklerine Merkez Bankası internet sayfasının (<http://www.tcmb.gov.tr/banknotlar>) bölümünden erişilebilir.

6. YTL banknotlarda görme engelliler ve görme bozukluğu olanlar için ilave güvenlik özellikleri var mı? Eski TL 'de bunlar var mıydı?

Görme engelliler ve görme bozukluğu olanlar için oluşturulabilecek en temel ayıraç, farklı değerdeki banknotların farklı boyutlarda basılmasıdır.

Bugüne kadar yüksek enflasyonun doğal bir sonucu olarak, sık sık üst değerde yeni banknotların tedavüle çıkarılması nedeniyle, kupürler arasında boyut farkı yaratılması mümkün olamamıştır.

TL banknotlarda görme engelliler veya görme bozukluğu olanlar için kullanılan temel ayıraç kabartma baskı tekniği olmuştur. Banknotların ön ve arka yüzlerindeki bazı motifler ve kupür değerini gösteren rakamlar bu teknik kullanılarak basılmış olup, dokunulduğunda

kabartma hissi vermektedir. Kabartma baskı tekniğinin yanı sıra, özellikle görme bozukluğu olanların banknotları tanımada yardımcı olmak üzere, banknotlar birbirini takip eden kupürlerde kontrast renkler kullanılarak basılmıştır.

YTL'ye geçiş aşamasında ise kabartma baskı etkisi güçlendirilmiş ve 1, 50 ve 100 YTL'lik bazı banknot ebatlarında kısmen farklılık yaratılmıştır.

Uluslararası standartlarda ve gelişmiş teknolojiler kullanılarak üretilen banknotlarımızda, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik koşulların daha da iyileştirilmesi ve paramızdan sıfır atılmasından sonra, YTL'den tekrar TL'ye geçilirken, özellikle görme engelli vatandaşlarımıza yardımcı olmak üzere bugünkü ek önlemlerin yanı sıra ilave ayırıcı özelliklere de yer verilmesi planlanmaktadır.

7. Uluslararası piyasalarda, kurumlarda ve diğer devletlerden hangi tepkiler alındı?

Yeni Türk Lirasına geçiş operasyonu gerek yurt içinde gerekse yurt dışında çok olumlu karşılanmıştır. Hazırlık çalışmalarının zamanında sonuçlandırılmasını sağlamak ve bu çalışmaları koordine etmek üzere; Bankamız koordinasyonunda, Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı-Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasası Kurulu yetkililerinin katılımıyla YTL Üst Komitesi oluşturulmuştur. Üst Komite; her alanda ilgili diğer kurum ve kuruluşların katılımını da sağlayarak Bilişim Teknolojileri, Muhasebe ve Şirketler Alt Komitesi olmak üzere üç alt komitenin oluşturulmasına karar vermiştir. Hazırlık çalışmalarının her aşamasında toplumun tüm kesimlerinden destek sağlanmış ve Yeni Türk Lirasına geçiş operasyonu halkın tam güvenini kazanmıştır. Aynı şekilde, uluslararası piyasalarda da YTL'ye sorunsuz bir şekilde geçilmesi nedeniyle ülkemize övgüler gelmiş ve ülkemizdeki bu operasyon para reformu gerçekleştirmek isteyen diğer devletlere her yönüyle örnek teşkil etmiştir.

8. Paradan sıfır atılması yuvarlamalar yüzünden enflasyon artışına neden oldu mu?

Bilindiği gibi, fiyat yuvarlamaları konusu benzer bir operasyon yaşanan euro bölgesinde en çok tartışılan konulardan biri olmuştur.

Euro bölgesinde, gerçekleştirilen para reformlarının, genel fiyat düzeyi üzerinde hissedilir derecede artırıcı bir etki yapmadığı görülmektedir. Ancak, euroya geçiş sürecinde 12 farklı dönüşüm kurunun kullanılması ve günlük hayatta daha sık tüketilen mal ve hizmet fiyatlarında artış

olması, yuvarlama etkisini ön plana çıkarmıştır. Ancak, tüketiciler değerlendirmelerinde, olağandışı ve dışal faktörlerden kaynaklanan bu artışları euro dönüşümü ile ilişkilendirmişlerdir. Avrupa Merkez Bankası, münferit birtakım mal ve hizmetlerdeki fiyat artışlarının genele mal edilmemesi ve diğer faktörlerden kaynaklanan fiyat artışlarının euro ile ilişkilendirilmemesi konusunda uyarılar yapmıştır. Avrupa İstatistik Kurumu'nun 12 ülkede yaptığı araştırmalarda 2002 yılının ilk 6 ayında bu etkinin genel tüketici fiyat endeksinde % 0.2'yi geçmediği tespit edilmiştir. Tüm bunlarla birlikte, euroya geçilen yıl olan 2002 yılında % 2.2 olan euro bölgesindeki enflasyon oranı 2001 yılındaki % 2.5'lük enflasyondan düşüktür.

Ülkemizdeki operasyon euroya geçişteki küsuratlı dönüşüm kurlarından farklı olarak sadece sıfır atmaya dayalı bir operasyondur ve fiyat karşılaştırmaları daha kolay yapılabilmektedir. Ayrıca, fiyat yuvarlamaları, yüksek enflasyon ortamında tedavülden kaldırılan kupürlerin ve madeni para kullanım alışkanlığının yitirilmesinin etkisiyle ülkemizde zaten mevcut olan bir etkidir. Düşük enflasyon ortamında yapılacak bu operasyon, mevcut etkinin azalmasını ve ekonomik aktörlerin kuruşun hesabını yapmasını sağlamıştır.

Nitekim, Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) 2004 Ocak ve Şubat aylarında sırasıyla % 0,66 ve % 0,52 iken, 2005 yılının aynı aylarında sırasıyla % 0,55 ve % 0,02 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık olarak incelendiğinde, TÜFE 2004 Ocak ve Şubat aylarında sırasıyla % 16,2 ve % 14,3; 2005 yılının aynı aylarında ise sırasıyla % 9,2 ve % 8,7 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, operasyonun enflasyon üzerinde artırıcı bir etkisinin olmadığı, hatta enflasyondaki düşme trendinin devam ettiği görülmektedir.

Ayrıca enflasyon, fiyat artışlarındaki devamlılığı ifade eden bir olgudur. Perakendecilerin YTL'ye geçiş maliyetini tüketicilere yansıtma veya kurşal yanılmadan yararlanmak amacıyla fiyat yuvarlamalarına gitmeleri süreklilik arz etmeyerek enflasyon üzerinde etkili olmamıştır. Etiket ve tarife listelerinin 1 Ocak - 31 Aralık 2005 tarihleri arasında, TL ve YTL üzerinden ayrı ayrı gösteriliyor olması, yuvarlama kaynaklı fiyat artışlarını sınırlamaktadır. Hatta, birçok alışveriş merkezinde 2004 Ekim ayında başlatılan etiketlerde çift fiyat gösterimi uygulamasında bazı marketlerde fiyatların yukarı değil tam tersine aşağıya yuvarlandığı görülmüştür. Özellikle rekabet yoğun sektörlerde böyle bir gelişme operasyonun başından itibaren beklenmekteydi.

Kısaca, düşük düzeyde gerçekleşen fiyat yuvarlamaları süreklilik arz etmemiş; uygulamanın enflasyonist etkisinden ziyade, enflasyonun tek haneli rakamlara indirilmesindeki kararlılık ön plana çıkmıştır.

9. Paradan sıfır atılması döviz kurlarını veya faiz oranlarını etkiledi mi?

Paramızdan sıfır atılması; asıl olarak ekonominin temellerine ve istikrar programındaki gelişmelere, bütçe disiplinine, yapısal reform süreci ve enflasyondaki gelişmelere bağlı olarak bekleyişlere göre şekillenen faiz oranlarını etkilememiştir. Döviz kurlarına ilişkin olarak ise, paramızdan sıfır atılmasının parasal değerlerin yazılması ve ifade edilmesinin yarattığı psikolojik etki dışında bir etkisi olmamıştır. Zira, özellikle belirtmek gerekirse döviz kurları; yukarıda açıklanan unsurların yanı sıra piyasada işlem yapan tarafların davranışları ve bekleyişler (özellikle ödemeler dengesi bekleyişleri) ile dış gelişmeler gibi unsurlara bağlı olarak değişim göstermektedir.

10. 2005 yılı boyunca mal ve hizmet bedellerini gösteren fiyat etiketleri ve listeler nasıl düzenlenecektir?

1 Ocak - 31 Aralık 2005 tarihleri arasında, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 12'nci maddesi çerçevesinde düzenlenecek etiket ve tarife listelerinde, bütün mal ve hizmet bedelleri TL ve YTL üzerinden ayrı ayrı gösterilecektir.

Bu yükümlülüğü yerine getirmeyenler hakkında, aynı Kanun'un 25'inci maddesinin 2'nci fıkrasında öngörülen ceza uygulanacaktır. Bu ceza, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren yaklaşık 143 YTL'dir.

Ancak, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren sigorta şirketlerince poliçe vb. belgelerin sadece YTL üzerinden düzenlenmesi, ticari taksitlerdeki taksimetrelerde de hizmet bedelinin sadece YTL olarak gösterilmesi yeterlidir.

11. Banka hesaplarındaki küsuratlara nasıl bir işlem uygulanmıştır?

1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla bankalardaki tüm TL hesaplar otomatik olarak YTL'ye dönüştürülmüştür. Hesaplardaki TL tutardan 6 sıfır atılması işlemi, yarım Yeni Kuruş ve üzerindeki değerler 1 Yeni Kuruş'a tamamlanmıştır. Yarım Yeni Kuruş'un altındaki değerler ise dikkate alınmamıştır. Diğer bir deyişle, hesaplardaki 5.000 TL ve üzerindeki değerler, 10.000 TL'ye tamamlanırken, 5.000 TL'nin altındaki değerler dikkate alınmamıştır.

12. 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren ATM bankacılığı aracılığıyla hangi para birimi ile işlem yapılmaktadır?

1 Ocak 2005 tarihinden itibaren 1 yıllık birlikte tedavül döneminde, ATM'lerde hem TL hem de YTL banknot bulunabilmektedir. Nakit ödemeler ister YTL, isterse TL ile yapılsın, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren bütün kayıtlar YTL üzerinden yapılmaktadır.

13. YTL'ye geçişin mevcut yatırım araçlarının getirilerinde etkisi oldu mu?

YTL'ye geçişin mevcut yatırım araçlarının getirilerinde hiçbir etkisi olmamıştır.

14. Çeklerle ilgili nasıl bir düzenleme yapılmıştır?

Çek ve senet işlemleri ile ilgili gerekli açıklamalar Adalet Bakanlığı tarafından yapılmış ve www.ytl.gen.tr adresine konulmuştur.

Buna göre, 2004 ve 2005 yıllarında, keşide edilen ve ibrazı 2005 yılında gerçekleşen TL üzerinden düzenlenmiş çek ve senetler geçerlidir. Bununla birlikte, 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren çek ve senetlerin YTL üzerinden düzenlenmesinde fayda vardır.

YTL üzerinden düzenlenen çeklerde ise 2 hususa dikkat etmek gerekmektedir:

Birincisi, 2004 yılında hem keşide edilmiş hem de ibraz edilmiş YTL çekin işlem görmesi mümkün bulunmamaktadır.

İkincisi, keşide tarihi 2005 yılı olan YTL çekin 2004 yılında ibraz edilmesi durumunda, bu çekin ödenmesinin mümkün olmadığıdır. Bu çek ancak, 2005 yılında süresi içinde ibraz edilirse ödenebilmektedir.

Diğer taraftan, Merkez Bankası nezdinde hesabı bulunan kurum ve kuruluşlara 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren YTL çek karneleri verilmektedir.

Bankalar da 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren müşterilerine YTL çek karnelerini vermeleri ve çek işlemleri konusunda hesap sahiplerini bilgilendirmektedir.

15. YTL'ye geçişle birlikte İMKB endekslerinde herhangi bir değişiklik oldu mu?

İMKB'de hesaplanan endeksler, hisse senetlerinin fiyatlarının çeşitli oranlarla ağırlıklandırılması suretiyle oluşturulmaktadır. Hisse senetlerinin birim fiyatlarının değişmesi ile birlikte endekslerin de değişmesi gerekmiştir. Ancak, endekslerin takip kolaylığının sağlanabilmesi ve uzun yıllara dayalı değerlendirmeler yapılabilmesi için serinin mümkün olduğunca değişmeden gitmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, YTL'ye geçişle birlikte birim fiyatlar değişince endeks hesaplama formülünde gerekli değişiklikler yapılarak endeks değerinde basamak sayısının korunması sağlanmış, dolayısıyla 2005 yılının ilk seansında endeks, herhangi bir farklılık olmaksızın 2004 yılının son seansında kapandığı değerden açılmıştır. Böylece yatırımcılar Borsayı alışkın oldukları şekilde izlemeye devam edebilmişlerdir.

16. YTL operasyonu ile ilgili gelişmeler ve ilgili kurumların yaptıkları düzenlemeler hakkındaki bilgilere nasıl ulaşılabilir?

YTL ile ilgili bilgilere www.ytl.gen.tr internet adresinden toplu olarak ulaşabileceği gibi, bu adresten www.sanayi.gov.tr, www.maliye.gov.tr, www.hazine.gov.tr, www.tcmb.gov.tr, www.die.gov.tr, www.spk.gov.tr ve www.bddk.org.tr gibi 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanunla yetki verilen düzenleyici kurumların internet sayfalarına doğrudan bağlantı kurarak, gelişmeleri takip etmek ve yapılan düzenlemelerle ilgili ayrıntılı bilgiye sahip olmak mümkündür.